

REVOLUȚIA DE SUS ÎN JOS: IMPACTUL NOULUI SISTEM DE EVALUARE A CALITĂȚII ÎN UNIVERSITĂȚI

Au noile reglementări privind clasificarea universităților și ierarhizarea programelor de studii academice potențialul de a crește calitatea învățământului superior? În prezentul raport, analistul SAR Daniela Marinache demonstrează că implementarea noului sistem de evaluare a calității are avantajele unei centrări pe cercetare și pe modul cum universitățile reușesc să se adapteze la mediul socio-economic actual. Cu toate acestea, există riscuri în atingerea obiectivelor ambițioase ale noului sistem de evaluare prezentate de studiu prin 3 studii de caz: fuziunea a două universități ca instrument strict de supraviețuire financiară, criteriile neclare de distribuție a locurilor la masterat și doctorat la două instituții academice clasificate în categorii diferite și comparația dintre o universitate cu standarde transparente de selecție a cadrelor didactice și o alta unde nu există criteriile clare.

1. Noutăți

A. Context general

⇒ Adoptarea unei noi legi a educației era demult așteptată și promisă. Dincolo de aspectele punctuale care au generat schimbări majore și pe care le vom analiza în acest raport, esențial este că **Legea educației nr. 1/2011 stabilește, în sfârșit clar, principiile care trebuie să guverneze învățământul superior:** autonomia universitară, non-discriminarea, libertatea academică, răspunderea publică, asigurarea calității, echitatea, eficiența managerială și financiară, transparența, respectarea drepturilor și libertăților studenților și personalului academic).

⇒ *Cel de-al doilea aspect important este desemnarea explicită a unui garant pentru aplicarea și respectarea tuturor reglementărilor legale în domeniul învățământului superior și al aplicării de sancțiuni.*

Astfel, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului (MECTS) garantează aplicarea legii și **controlează**

modul în care universitățile își exercită autonomia universitară.

⇒ A treia chestiune importantă constă în **răspunderea publică a universităților** față de aplicarea reglementărilor în vigoare referitoare la asigurarea și evaluarea calității, respectarea politicilor de echitate și etică universitară, eficienței manageriale și a utilizării resurselor, asigurarea transparenței tuturor deciziilor și activităților universitare, respectarea libertăților academice.

Prin urmare, noile reglementări sunt importante pentru că fixează un **sistem general de răspundere publică a ministerului și a instituțiilor academice**, sistem care nu era, până acum, clar reglementat. Principiul evaluării și asigurării calității în învățământul superior este garantat de Ministerul Educației și reglementat de noua lege a educației.

B. Schimbări punctuale:

Evaluarea calității instituțiilor de învățământ superior este un domeniu în privința căruia schimbările actuale sunt majore (vezi tabelul 1). Reglementarea acestor schimbări se regăsește, pe lângă Legea Educației Naționale (LEN) nr. 1/2011, și în Metodologia de evaluare pentru clasificarea universităților și ierarhizarea programelor de studii și Ordinul privind modificarea ordinului ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului 4072/2011 pentru aprobarea procedurii de colectare a datelor și informațiilor în vederea evaluării

universităților și programelor de studii cu scopul clasificării universităților și ierarhizării programelor de studii.

Astfel, **în funcție de scopul evaluării**, avem sisteme de evaluare concentrate pe:

I. Autorizarea provizorie și acreditarea universităților sau/și programelor de studii

II. Clasificarea universităților și ierarhizarea programelor de studii

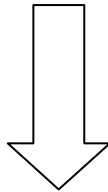
Analiza noastră se va concentra doar asupra celui de-al doilea aspect (vezi tabelul 1).

TABEL 1. Analiză schimbări sisteme de evaluare în scopul clasificării universităților și ierarhizării programelor de studii

	II. 1. Clasificarea universităților	II. 2. Ierarhizarea programelor de studii
Modalitatea de evaluare (comună pentru II.1 și II.2)	Evaluare primară	
	CÂND: Anual DE CĂTRE CINE: universități (autoevaluare) CUM: pe baza datelor furnizate de universități, conform unei metodologii propuse de minister	
	Evaluare instituțională	
	CÂND: o dată la 4 ani DE CĂTRE CINE: ARACIS, CNCS, CNATDCU ¹ . Prima evaluare făcută de EUA ² CUM: date evaluări primare pe 4 ani + vizite în universități realizate de evaluator	
Criterii de evaluare (separate pentru II.1 și II.2.)	Cercetare științifică/creație artistică (prioritar) + Predare și învățare Relația universității cu mediul extern Capacitatea instituțională	Predare și învățare (prioritar) Cercetare științifică/creație artistică (prioritar) + Relația universității cu mediul extern Capacitate instituțională

¹ Acronime pentru: Agenția Națională pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ARACIS), Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS), Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU)

² Acronim pentru Asociația Europeană a Universităților (EUA)

Categoriile de clasificare (separate pentru II.1 și II.2.)	Universități de cercetare avansată și educație (Categororia I) Universități de educație și cercetare (Categororia II) Universități preponderent de educație (Categororia III)	Categororia A Categororia B Categororia C Categororia D Categororia E		scădere calitate program
--	---	---	---	--------------------------

C. Evaluări diferite, rezultate diferite: Evaluarea EUA vs. Evaluarea ARACIS

De ce evaluarea EUA obține rezultate atât de diferite față de evaluările realizate cu doar câteva luni în urma de ARACIS? De ce ARACIS a acordat la 26 din 39 de universități calificativul maxim „grad înalt de încredere” când abia 12 din 90 au reușit în prezent clasarea la categoria I?

Pentru a lansa câteva argumente de dezbatere în acest sens, propunem să analizăm cele mai importante criterii pe care se întemeiază cele două evaluări:

TABEL 2: Criterii evaluare ARACIS vs. Criterii evaluare EUA³

Evaluarea externă EUA (nou)	Evaluarea externă ARACIS (vechi)
COMPONENTA EDUCAȚIE	
I. Predarea și învățarea I.1. Asigurarea resurselor umane I.2. Curriculum și calificări	I. Eficacitatea educațională I.1. Conținutul programelor de studii I.2. Rezultatele învățării
COMPONENTA CERCETARE	
II.1. Rezultate obținute în activitatea de cercetare științifică II. 2. Asigurarea resurselor activității de cercetare	I.3. Activitatea de cercetare științifică
COMPONENTA CAPACITATE INSTITUȚIONALĂ	
III.1. Capacitatea universității de a susține învățarea și predarea III.2. Capacitatea universității de a susține cercetarea III.3. Capacitatea universității de a susține serviciile furnizate societății III.4. Management universitar	II.1. Structuri instituționale, administrative și manageriale II.2. Bază materială

³ Tabelul are doar intenția de a sintetiza componentele de evaluare pentru o vizualizare mai ușoară. Ce înseamnă ele și diferențele care au dus la rezultate diferite sunt analizate ulterior.

<p style="text-align: center;">IV. COMPONENTA RELAȚIA UNIVERSITĂȚII CU MEDIUL EXTERN (doar la evaluarea EUA)</p> <p>IV.1 Relația cu mediul socio-economic IV.2. Internaționalizare IV.3. Implicare socială și culturală a universității</p>	<p style="text-align: center;">III. COMPONENTA MANAGEMENTUL CALITĂȚII (doar la evaluarea ARACIS)</p> <p>III.1 – Strategii și proceduri pentru asigurarea calității III.2 – Proceduri privind inițierea, monitorizarea și revizuirea periodică a programelor și activităților desfășurate III.3 – Proceduri obiective și transparente de evaluare a rezultatelor învățării III.4 – Proceduri de evaluare periodică a calității corpului profesoral III.5 – Accesibilitatea resurselor adecvate învățării III.6 – Baza de date actualizată sistematic referitoare la asigurarea internă a calității III.7 – Transparența informațiilor de interes public III.8 – Funcționalitatea structurilor de asigurare a calității</p>
--	--

1) Educație (EUA) vs Educație (ARACIS)

Vechi (ARACIS):

- A. CURRICULUM** – *Indicatori de input* și aspecte orientate spre interiorul universității: programe de studiu (structură, diferențiere în realizarea programelor și relevanță) și admiterea studenților (principii ale politicii de recrutare și admitere, practici de admitere. *Indicatori de output* orientați spre rezultatele învățării: valorificarea calificării universitare (valorificarea prin capacitatea de a se angaja în domeniul de competență al calificării universitare, valorificarea calificării prin continuarea studiilor, centrarea pe student a metodelor de învățare, orientarea în carieră a studenților).
- B. CADRE DIDACTICE** – nu sunt incluse la aceasă dimensiune.

Nou (EUA):

- A. CURRICULUM și CALIFICĂRI** – *Indicatori de input*: specializări acreditate în fiecare din ultimii 5 ani universitari, studenți înmatriculați în primul an, locuri scoase la concurs pe fiecare ciclu de studii, numărul de candidați înscriși. *Indicatori de output*: traseul intern al absolvenților (continuare studii), numărul total de absolvenți
- B. CADRE DIDACTICE** – Sunt măsurați indicatorii: personal de predare și cercetare cu normă de bază și personal asociat din ultimii 5 ani universitari
- Avantaj evaluare EUA:** Indicatorii de performanță EUA sunt mai clar măsurabili decât indicatorii de performanță ARACIS. De exemplu, în metodologia ARACIS nu este clar cum sau ce anume este evaluat la:

„practici de admitere”, „relevanța” programelor de studii, „centrarea pe student a metodelor de învățare” sau „orientarea în carieră”. Cum este apreciat dacă un program de studii este relevant sau dacă serviciile de orientare în cariera sunt eficiente? În plus, evaluarea EUA se referă și la cadrele didactice ceea ce ARACIS

omite. De exemplu, pentru măsurarea calității procesului de predare/învățare se calculează raportul numărului de cadre didactice pe student sau raportul numărului de personal de cercetare pe activități de cercetare desfășurate concret în universitate.

2) Cercetare (EUA) vs Cercetare (ARACIS)

Vechi (ARACIS):

Evaluare orientată pe „programe de cercetare” evaluate prin indicatorii: programarea cercetării (input), realizarea cercetării (proces), valorificarea cercetării (output).

Nou (EUA):

Evaluare orientată pe indicatori de input privind „Asigurarea resurselor necesare activității de cercetare științifică/creație artistică”: număr de proiecte finanțate de instituții din țară/străinătate, fonduri provenind de la instituții din țară/străinătate, comitete editoriale/științifice indexate ISI Web of Knowledge, contracte de cercetare-dezvoltare, salarizarea personalului de cercetare, etc.

Evaluare orientată pe indicatori de output privind „Rezultate obținute în activitatea de cercetare științifică/creație artistică”: lucrări indexate ISI, articole indexate BDI, articole CNCSIS, cărți/capitole din cărți la edituri internaționale, titluri de doctor, etc.

Avantaj evaluare EUA: În primul rând EUA evaluează **cercetarea** ca un criteriu separat acordându-i o importanță aparte. Mai exact, la evaluarea EUA există indicatori mult mai concreți cu privire la ce trebuie măsurat și care iau în considerare toate componentele cercetării. Evaluarea ARACIS se referă doar la „programe de cercetare”, o perspectivă destul de limitată asupra activității științifice a universităților. În plus, indicatorii, deși explicați în metodologie, rămân extrem de vagi și necuantificabili (Se spune, de exemplu: „Există un climat și o cultură academică puternic centrate pe cercetare”, dar nu este clar ce reprezintă aceasta și cum se măsoară?; Sau, alt exemplu: „Există certificarea îndeplinirii unor standarde de calitate sau excelență atestate de numărul granturilor de cercetare, de publicații, și de transfer cognitiv și tehnologic”, dar nu se precizează care e modul de certificare valabil și cum se măsoară acest transfer.

3) Capacitatea instituțională (EUA) vs. Capacitatea instituțională (ARACIS)

Vechi (ARACIS):

Evaluare orientată pe **capacitatea de susținere a unor structuri interne**: baza materială (patrimoniu, dotare, resurse financiare alocate) și structurile instituționale (misiune, conducere și integritate academică, conducere și administrație).

Nou (EUA):

Evaluare orientată pe **capacitatea de a susține predarea și învățarea** (cheltuieli pentru achiziția de materiale științifice, dotarea sălilor pentru predare-învățare, acces la baze de date, unități ce compun biblioteca), **capacitatea universității de a susține cercetarea** (spații de cercetare, cheltuieli pentru activități de cercetare, cheltuieli pentru dotarea cu aparatură și echipamente, personal de cercetare, conducători de doctorat), **capacitatea universității de a susține serviciile furnizate societății** (sume pentru mobilitatea în cercetare, personal studenți

cu dizabilități, cheltuieli formare profesională continuă, centre de susținere a relațiilor universității cu mediul extern, centre de formare continuă) și **managementul universitar** (investiții materiale, cheltuieli formare profesională, personal administrativ, balanța financiară a universității)

Avantaj evaluare EUA: Evaluarea EUA cuprinde capacitatea de a susține totalitatea serviciilor oferite de universitate în comparație cu evaluarea ARACIS care include prea puține aspecte. În plus, evaluarea EUA subliniază și deschiderea universității către mediul social prin capacitatea de a susține serviciile oferite societății și resursele alocate pentru a produce efecte pozitive în mediul extern. În sfârșit, componenta de management universitar este esențială pentru o administrare eficientă și nu se regăsește decât parțial și vag în evaluarea ARACIS la „structuri instituționale” (II.1).

4) Relația universității cu mediul extern (doar în evaluarea EUA)

Evaluare orientată pe **relația cu mediul socio-economic** (rată de angajare a absolvenților, venituri din prestări de servicii și furnizare de produse, popularizarea științei, sponsorizări și donații primite), **internaționalizare** (programe organizate cu universități străine, mobilități studențești, școli de vară/iarnă, mobilitatea cadrelor didactice/cercetătorilor), **implicarea socială și culturală a universității** (studenți din medii socio-economice

dezavantajoase, studenți maturi, studenți cu dizabilități, activități civice, programe de formare profesională, cursuri extra-curriculare).

Avantajul evaluării EUA prin introducerea unei dimensiuni externe este extrem de importantă pentru o mai bună conexiune a educației la necesitățile mediului angajator, la parteneriate de studiu și cercetare cu instituții internaționale, la o atenție sporită către dimensiunea socială a educației prin

crearea de oportunități și acces la educație a grupurilor dezavantajate. Dacă produsele și relațiile universității nu au relații cu exteriorul, există riscul ca instituțiile de

învățământ superior să devină captivele proceselor interne și să nu se adapteze la nevoile societății.

5) Managementul calității (doar în evaluarea ARACIS)

Evaluare orientată pe strategii și proceduri pentru asigurarea calității (organizare, structuri și politici de asigurarea a calității), proceduri privind inițierea, monitorizarea și revizuirea periodică a programelor și activităților desfășurate, proceduri obiective și transparente de evaluare a rezultatelor învățării, proceduri de evaluare periodică a personalului didactic și de cercetare, transparența informațiilor de interes public privitoare la calitate, funcționalitatea structurilor de asigurarea a calității.

Avantajul evaluării ARACIS prin introducerea acestei dimensiuni este atenția sporită pentru calitatea autoevaluării în universități. Având în vedere că și evaluarea EUA ține cont de datele furnizate de universități, este importantă monitorizarea externă a modului cum sunt obținute aceste date și cum funcționează structurile interne de evaluare a calității.

Concluzii

Există diferențe fundamentale între metodologia de evaluare ARACIS și metodologia EUA pentru clasificarea universităților și ierarhizarea programelor de studii.

Prin evaluarea ARACIS avem o viziune a universităților orientate spre interior și de aici o evaluare mai degrabă a spațiului intern, închis al universității. Pe de altă parte, evaluarea EUA pune un accent vizibil pe universitatea orientată către exterior ca instituție în permanent contact și adaptare la contextul socio-economic.

Dintr-o perspectivă de ansamblu, cele două evaluări sunt întemeiate pe paradigme diferite privind universitățile.

Perspectiva universității ca spațiu deschis, în permanentă adaptare la

mediul extern, este mai actuală și mai orientată spre întrunirea unor standarde de calitate clar operaționalizate prin indicatori măsurabili de performanță. Această

perspectivă este centrată pe universități ca instituții aflate în competiție, internaționalizate prin mobilitățile pe care le oferă persoanelor beneficiare și furnizoare de educație și instituții care leagă parteneriate de cercetare relevante pentru sine și pentru mediul extern.

Există o tendință spre creșterea calității în învățământul superior în sensul racordării la piața muncii și la apropierea față de rețelele europene de învățământ superior pentru integrarea universităților românești într-un spațiu competitiv. De

asemenea, prin accentul pus pe cercetare, noile criterii de evaluare a universităților și programelor de studii se apropie mai mult de obiectivele pe care raportul prezidențial le propune sub titulatura: „Educație și cercetare pentru societatea cunoașterii”⁴. Raportul promovează patru piloni pentru o societate a cunoașterii: educația, cercetarea, dezvoltarea și inovarea și nouă obiective specifice de realizat până în 2015 dintre care acelea privind universitățile sunt:

„plasarea a cel puțin 3 universități românești în topul primelor 500 de universități din lume” și „creșterea de 5 ori a producției științifice și triplarea indicelui global de inovare, ceea ce ne-ar permite să atingem media actuală a UE la acești indicatori.” Pentru realizarea acestor obiective ambițioase, metodologia EUA, prin indicatorii pe care i-am analizat, este mult mai potrivită plasând cercetarea și deciderea universității la mediul extern în centrul procesului de evaluare a educației.

---

⁴ Comisia Prezidențială pentru Analiza și Elaborarea Politicilor în Domeniile Educației și Cercetării 2008, *Strategia de Educație și Cercetare pentru Societatea Cunoașterii*, disponibil la: http://www.presidency.ro/static/ordine/Educatie_si_Cercetare_pentru_Societatea_Cunoasterii.pdf (accesat 28 Octombrie 2011).

Principalele îmbunătățiri

1. Clasament al universităților

Realizarea pentru prima oară a unui clasament al universităților.

AVANTAJ: claritate în selecția universității de către viitorii studenți în funcție de interesul pentru anumite componente (ex. interes accentuat pe componenta de cercetare sau pentru mobilitățile de studiu și cercetare în străinătate sau pentru inserția pe piața muncii a absolvenților)

2. Introducerea unui evaluator extern, cu experiență⁵ în cercetare

AVANTAJ: Evaluarea de către o organizație externă străină conferă imparțialitate procesului pentru că evaluatorul nu are legături cu oligarhia universitară. De asemenea, evaluarea EUA se bazează atât pe autoevaluarea desfășurată de universități, cât și pe vizite ale experților la instituții. Avantajul accentului pus pe autoevaluare este nevoia de a consolida autonomia, autoguvernarea și managementul instituțiilor de învățământ superior în scopul îmbunătățirii proceselor de asigurare internă a calității și dezvoltării capacității de schimbare.

3. Fuzionarea universităților⁶

AVANTAJ 1: Eficiență economică crescută prin folosirea în comun a unor

servicii și spații și creșterea finanțării de la bugetul de stat.

AVANTAJ 2: Creșterea calității prin eliminarea furnizorilor de educație neperformanți, reorganizarea sau desființarea programelor de studiu învechite

4. Contextualizarea social-economică a universităților

AVANTAJ: Dezvoltarea relației cu mediul extern plasează universitatea în societate, o internaționalizează și o face mai flexibilă la schimbare.

5. Introducerea finanțării pe bază de performanță (LEN, art 193, alin. 7)

Sistem vechi (dezavantaje):

- Înainte de 1999 exista o schema de finanțare a cheltuielilor controlate exclusiv de la un nivel centralizat.

- În 1999 s-a trecut la finanțarea pe student adică o finanțare bazată pe numărul studenților. Problema finanțării pe student provine din tendința universităților de a reduce cheltuielile prin menținerea rezultatelor cantitative ale activității și, în consecință, prin inevitabila reducere a calității acestora până la un nivel minim considerat admisibil de finanțator (stat).

Sistem nou (avantaj): Schimbarea accentului pus pe criteriul cantității în favoarea celui al calității – corelarea resurselor financiare alocate de MECTS cu elemente măsurabile care oferă premisele pentru obținerea de rezultate calitativ superioare la nivel de universități. Finanțatorul poate premia rezultatele bune și stimula direcționarea fondurilor în direcția creșterii calității.

⁵ Prin intermediul IEP (Programul de Evaluare Instituțională), EUA a realizat cca. 260 de evaluări în 45 de țări începând cu anul 1994. IEP este membru deplin al ENQA (Asociația Europeană pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior). Pentru detalii privind IEP și vizualizarea rapoartelor de evaluare: <http://www.eua.be/iep/Home.aspx>.

⁶ Fuzionarea universităților este analizată nu doar ca avantaj, ci și ca risc, în partea a doua a studiului.

Studiu de caz 1: Fuziunea dintre 2 universități

Un exemplu de realizare a unei fuziuni universitare este acela dintre Universitatea de Nord din Baia Mare și Universitatea Tehnică din Cluj Napoca.

Care sunt potențialele probleme în ceea ce privește fuziunea?

1. Fuziunea folosită doar ca instrument de supraviețuire financiară

Scăderea drastică a numărului de locuri la programele de studii ca urmare a încadrării universității în categoria a III-a (universitate centrată pe educație) conduce la primirea unei finanțări mult mai reduse. Rectorul Universității de Nord, Dan Călin Peter, a declarat că există motive financiare pentru fuziune. Acesta nu este un lucru negativ dacă generează o eficientizare a alocării și folosirii resurselor. Însă problema financiară nu trebuie să reprezinte doar un instrument de supraviețuire cât un stimulent pentru eficiență și creșterea calității.

2. Riscul pierderii calității educației

Rectorul Radu Munteanu (Cluj) a precizat că noua universitate va purta denumirea de Universitatea Tehnică Cluj-Napoca și va păstra și facultățile universității din Baia Mare. Este vorba despre o facultate de inginerie, una de științe și una de litere. Această menținere a structurilor anterioare poate fi problematică prin, de exemplu, modul cum va fi încorporată Facultatea de Litere într-o universitate tehnică și cum Facultatea de Inginerie va putea fi păstrată în condițiile în care există corespondente ale acelorași domenii de licență și în cadrul Universității Tehnice din Cluj. Păstrarea unor facultăți „duplicat” doar pentru supraviețuirea

tuturor structurilor anterioare nu reprezintă o măsură de eficientizare a cheltuielilor și de îmbunătățire a calității.

3. Riscul incapacității de a susține costurile de armonizare

Eficiența economică a unei fuziuni se va vedea pe termen mediu și lung, dar pe termen scurt costurile de armonizare pot fi ridicate pentru adaptarea capacității instituționale (baza materială, capacitatea de a susține predarea și învățarea, capacitatea de a susține cercetarea). Nu trebuie neglijate fondurile puse la dispoziție în cazul unei fuziuni (30% fonduri suplimentare), dar managementul utilizării lor trebuie să fie gestionat cât mai eficient.

4. Pierderea locurilor de muncă

În contextul în care nu va fi posibilă și nici eficient necesară păstrarea tuturor cadrelor didactice și de cercetare ale celor două universități din momentul anterior fuziunii, vor trebui stabilite criteriile prin care unii își vor menține posturile și alții nu. Disponibilitățile reprezintă o „terapie șoc” pentru universități care sunt în general structuri conservatoare.

Metodologia despre cum se va realiza, concret, această fuziune va trebui să lămurească inclusiv aceste aspecte pentru a demonstra eficiența în administrarea resurselor (în acest caz resurse umane), criteriu prevăzut de lege privind rolul fuziunilor.

5. Creșterea costurilor pentru beneficiari (studenți)

Fuzionarea Universității de Nord din Baia Mare și integrarea acesteia în cadrul Universității Tehnice din Cluj

Napoca presupune și adaptarea studenților la costuri mai ridicate (taxe mărite, cheltuieli de transport, cazare). Riscul în acest context este ca în special familiile cu probleme sociale și economice precum și persoanele cu nevoi speciale să nu își poată permite școlarizarea. Studiul făcut de Alianța Națională a Organizațiilor Studențești din România cu privire la dimensiunea socială a educației „Nevoile sociale ale studenților – o prioritate ce necesită soluții”⁷ arată că Baia Mare are cei mai săraci studenți din România alături de alte câteva orașe cum ar fi Alba Iulia, Oradea, Sibiu, Craiova, Suceava și Galați. Studiul arată că aproape 70% dintre studenții români au venituri sub 500 lei/lună, iar peste o treime dintre studenți declară că au un venit lunar mai mic de 300 de lei, situație în care se încadrează și majoritatea studenților de la Universitatea de Nord din Baia Mare.

6. Universități mari, flexibilitate redusă?

Dacă admitem că dimensiunea unor structuri mai mari presupune mai multă birocrăție și structuri mai complexe, un risc al fuziunii universităților ar fi flexibilitatea redusă față de grupuri particulare din mediul academic (ex. nevoile sau problemele specifice unui grup de studenți, problemele studenților din medii socio-economice defavorizate). O universitate sau un consorțiu universitar trebuie să se asigure că reprezintă interesele membrilor săi și că răspunde la solicitările acestora.

---

⁷ Alianța Organizațiilor Studențești din România, 2011, *Nevoile sociale ale studenților – o prioritate ce necesită soluții*, disponibil la: <http://www.anosr.ro/index.php/nevoile-sociale-ale-studentilor-o-prioritate-ce-necesita-solutii.html> (accesat 28 Octombrie 2011)

Studiu de caz 2: Distribuția locurilor la master și doctorat la două universități încadrate diferit în urma evaluării

---

Modalitatea de distribuire a locurilor la masterat și doctorat se realizează atât în funcție de rezultatele clasificării universităților, cât și a rezultatelor în urma ierarhizării programelor de studii. Atunci când o universitate a fost cotate, de exemplu, la categoria a III-a și are programe de studii înregistrate tot în ultimele categorii (D și E), acordarea unui număr foarte redus sau desființarea masteratelor și doctoratelor este mai ușor justificabilă în cadrul acelor programe. În aceste cazuri nu au fost îndeplinite standardele minimale nici de universitate per ansamblu, dar nici de programele de studii respective.

Atunci când o universitate este cotate slab în clasament, dar are programe de studii apreciate bine, modul în care este acordat punctajul și algoritmul de stabilire al numărului de locuri trebuie clarificat în detaliu.

Exemplul 1: Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava

Să luăm cazul Universității din Suceava clasată în categoria a III-a, la universități centrate pe educație. Universitatea înregistrează totuși punctaje bune la anumite programe de studiu după cum urmează:

Categoria A - inginerie electrică și energetică, ingineria produselor alimentare, finanțe, relații economice internaționale

Categoria B - geografie, inginerie electronică și telecomunicații, inginerie forestieră, inginerie și management, științe administrative, științe politice,

administrarea afacerilor, contabilitate, management, filologie.

Universitatea Ștefan cel Mare a primit un total de 340 de locuri la masterat din totalul de 1580 de locuri la masterat inițiale cu și fără taxă. Cele 340 de locuri sunt distribuite la doar 5 specializări din cele 14 cotate la categoriile A și B și anume: geografie (B), inginerie electronică și telecomunicații (B), ingineria produselor alimentare (A), inginerie electrică și energetică (A) și filologie (B). Două programe de studii clasate A și șapte clasate B rămân fără masterate. Numărul locurilor la doctorat primite de universitate este de 10 alocate la 4 dintre cele 5 specializări care au primit locuri la masterate excluzând ingineria electronică și telecomunicațiile. Universitatea din Suceava avea inițial 13 domenii de doctorat publicate pe site-ul universității.

Exemplul 2: Universitatea de Vest din Timișoara

Să luăm prin comparație exemplul Universității de Vest din Timișoara clasată în categoria a II-a, la universități de educație și cercetare științifică. Universitatea înregistrează punctaje bune la următoarele programe de studiu:

Categoria A – informatică, geografie, fizică, științe politice, economie, finanțe, cibernetică, statistică și informatică economică, contabilitate, management, psihologie, educație fizică și sport, filologie, arte vizuale, muzică

Categoria B – matematică, chimie, biologie, drept, științe ale comunicării, sociologie, asistență socială, administrarea

afacerilor, relații economice internaționale, marketing, științe ale educației, istorie, teologie, artele spectacolului

Universitatea de Vest a primit 1040 de locuri la mastere și 55 locuri la doctorat, acestea din urmă fiind direcționate către informatică, geografie, fizică, finanțe, contabilitate, management, matematică, istorie, filologie, arte vizuale. Deci doctoratele au fost alocate la 14 din cele 29 de domenii de la categoriile A și B, 12 fiind de categoria A și două de categoria B.

Observații comparative

Din aceste două exemple se observă că:

1. Locurile la master și doctorat sunt repartizate în primul rând în funcție de clasificarea universităților și apoi în funcție de ierarhizarea programelor de studii. O bună clasare a unor programe de studii le poate aduce un număr de locuri la masterate și doctorate universităților clasate în categoria a III-a, dar nu același cu universitățile clasate în categoria a II-a. Altfel spus, programele din categoriile A și B au o reprezentare mai mare prin locuri la masterat și doctorat la universitățile din categoria a II-a în comparație cu cele din categoria a III-a.

2. Nu este clar este de ce unele programe cotate A la ambele universități exemplificate mai sus nu au primit locuri la doctorat în timp ce altele au primit. De exemplu, dacă analizăm tabelul ierarhizării programelor de studiu pe universități publicat de MECTS, la Universitatea de Vest, programele de studiu „științe politice” și „psihologie” sunt încadrate la categoria A, ambele universitatea fiind pe locul al doilea după Universitatea Babeș Bolyai din Cluj Napoca. Cu toate acestea, Universitatea de Vest nu primește locuri la doctorat la aceste programe de studiu. De asemenea, în cadrul Universității din Suceava rămâne neclar de ce doar două programe clasate A din patru primesc locuri la masterat, în timp ce două programe din categoria B vor putea organiza doctorate. Aceste neclarități nu înseamnă neapărat că repartizarea locurilor este una aleatorie și nu respectă un punctaj și o priorizare a indicatorilor de performanță făcută după criterii clare. Dar aceste detalii trebuie făcute publice pentru o clarificare a modalității de distribuire a locurilor la universități și o asumare a criteriilor după care s-a realizat distribuția.

Studiu de caz 3:
Impactul noilor standarde de evaluare a calității în selecția cadrelor didactice și de cercetare în universități

Desfășurarea concursurilor și selecția de cadre didactice și de cercetare este un criteriu important în realizarea evaluării instituționale a universităților. Metodologia-cadru pentru ocuparea posturilor didactice și de cercetare vacante din învățământul superior și metodologiile specifice ale fiecărei universități reglementează criteriile minime pe care un candidat trebuie să le întrunească pentru angajare.

CNATDCU este instituția responsabilă cu verificarea anuală, la solicitarea Ministerului Educației sau din proprie inițiativă, a modului de desfășurare a concursurilor pentru ocuparea posturilor

didactice și de cercetare în universități. Acestea au obligația să respecte metodologia și să publice toate posturile scoase la concurs pe pagina proprie de internet și pe cea specializată a Ministerului Educației, cu cel puțin 2 luni înainte de concurs. **Universitățile răspund public de modul de ocupare a posturilor didactice și de cercetare.**

Propunem analiza a două metodologii specifice de ocupare a posturilor didactice și de cercetare din două universități: Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași și Universitatea din București (tabelul 3).

Tabelul 3 Analiză comparativă între criteriile evaluate la concursul de ocupare a posturilor didactice și de cercetare din două universități

Universitatea din București	Universitatea din Iași
<p>I. Activitate de cercetare</p> <ul style="list-style-type: none"> - relevanța și impactul rezultatelor științifice ale candidatului (10 lucrări relevante, teza/tezele de doctorat, brevete, cărți și capitole din cărți, publicații în extenso ale principalelor conferințe internaționale la care a participat, alte lucrări și contribuții științifice, proiecte de cercetare-dezvoltare conduse, premii) - capacitatea candidatului de a îndruma studenți sau tineri cercetători - capacitatea candidatului de a transfera cunoștințele sale către mediul economic sau social ori de a populariza propriile rezultate științifice - capacitatea candidatului de a lucra în echipă și eficiența colaborărilor sale științifice 	<p>I. Activitatea de cercetare – 70% dintre care amintim doar câteva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - articole științifice publicate în extenso în reviste cotate Web of Science cu factor de impact (60 puncte x factor de impact + 25)/număr de autori - articole științifice publicate în extenso în reviste indexate BDI (15 puncte/număr de autori) - cărți științifice publicate (ex.: edituri academice internaționale: 100 puncte la 100 pagini/număr autori), edituri academice naționale: 50 puncte la 100 pagini/număr autori) - contracte de cercetare științifică în instituții academice (contracte internaționale – director: 100 puncte pentru fiecare 100 000

<p>II. Calități didactice - competențe didactice ale candidatului pentru posturile care prevăd activități didactice</p> <p>III. Experiența profesională a candidatului în alte instituții decât Universitatea din București, în special experiența în instituțiile de învățământ superior și cercetare din lista aprobată prin ordinul MECTS</p>	<p>Euro; contracte naționale – 50 puncte pentru fiecare 100 000 Euro)</p> <p>- contracte de cercetare în mediul de afaceri și sectorul public (ex. Organizații internaționale, firme multinaționale, firme naționale cu punctajele aferente)</p> <p>- citari și recenzii ale lucrărilor (reviste de specialitate din țară, din străinătate, etc. cu punctajele aferente)</p> <p>II. Activitatea didactică (30%) dintre care:</p> <p>- tratate și manuale universitare (30 puncte la 100 pagini/număr de autori)</p> <p>- proiecte didactice (40 puncte/proiect)</p> <p>- materiale suport curs/seminar, lucrări practice și programe analitice (10 puncte/activitate)</p> <p>- organizare de aplicații și practică de specialitate (5 puncte/activitate)</p>
--	---

Criteriile de evaluare a candidaților la concursurile de ocupare a posturilor didactice și de cercetare din cele două universități sunt foarte diferite.

1. În primul rând, avem **două abordări generale diferite** privind ceea ce trebuie evaluat: Universitatea din București evaluează competențe și capacități ale candidatului pe componentele de activitate științifică și activitate didactică. Universitatea din Iași evaluează aceleași componente, dar prin prisma rezultatelor concrete înregistrate de candidat.

2. În al doilea rând, **criteriile de evaluare a candidaților sunt prezentate diferit:** Universitatea din București enumeră doar aceste criterii generale în timp ce Universitatea din Iași specifică, la fiecare criteriu, ce anume este evaluat și ce este considerat valabil (ex. Nu orice fel de publicații, ci articolele științifice în reviste cotate Web of Science, BDI, etc). Criteriul activitate didactică nu este explicat de

metodologia Universității din București decât prin mențiunea „competențe didactice”, în timp ce Universitatea din Iași precizează clar activitățile care sunt evaluate la această dimensiune.

3. În al treilea rând, în ceea ce privește **ponderea criteriilor la evaluarea candidatului**, Universitatea din București nu precizează în nici un fel ponderea fiecare criteriu în evaluare. La polul opus, Universitatea din Iași nu numai că menționează, procentual, importanța cercetării științifice și a activității didactice, dar precizează punctajele detaliate, pe fiecare criteriu și în ce condiții se acordă punctajele maxime (ex: contracte internaționale de cercetare științifică în instituțiile academice – director: 100 puncte pentru fiecare 100 000 Euro; contracte naționale – 50 puncte pentru fiecare 100 000 Euro).

Avantaje și riscuri

*Din cele trei aspecte analizate observăm că metodologia Universității din Iași este mai bună decât metodologia Universității din București prin faptul că introduce **criterii clar măsurabile și cuantificabile** de evaluare a candidaților.*

În al doilea rând, candidații știu în detaliu modul cum vor fi evaluați și își pot aprecia mai obiectiv șansele de angajare pe un anumit post. În al treilea rând, aceste două avantaje duc la o mai mare transparență a universității în procedurile de angajare, la o imagine favorabilă în mediul extern și intern al universității și la reducerea numărului de contestații ale deciziilor comitetelor de angajare.

În ceea ce privește riscurile, un prim risc al metodologiilor care nu specifică aceste chestiuni (exemplul Universității din București) este acela că instituțiile de învățământ superior pot jongla cu criteriile de evaluare în funcție de concurs și de candidați nerespectând o pondere clar definită a componentelor evaluate. Un al doilea risc este că lipsa criteriilor clare de evaluare conduce la argumente inconsistente pentru a reclama neaplicarea acestora prin contestații. În al treilea rând, universitatea își atrage o imagine nefavorabilă, cu proceduri și criterii de angajare netransparente și contestații privind deciziile comitetelor de angajare.

Un exemplu în acest sens îl reprezintă cazul Cristinel Ciocan, candidat la concursul pentru un post de lector la Facultatea de Filosofie, Universitatea București. Neclaritatea criteriilor de selecție și a ponderii cercetării științifice care părea un avantaj în cazul candidatului Ciocan, a stârnit reclamații și nemulțumiri. Astfel, făcând apel la dreptul de a contesta rezultatul concursului, domnul Ciocan a sesizat în special superioritatea rezultatelor sale în activitatea științifică și profilul internațional. Conform accentului major pe care noua lege îl conferă cercetării, selecția personalului didactic ar trebui orientată mai mult pe această componentă. În plus, o mai mare transparență privind grila de evaluare a candidaților ar fi dat o altă credibilitate și încredere întregului proces.

Metodologia-cadru pentru ocuparea posturilor de cadre didactice și de cercetare prevede clar că standardele minimale, pe grade, de ocupare a posturilor didactice trebuie specificate în metodologia universității. Acestea nu sunt prevăzute de metodologia-cadru, iar în legea educației se face referire doar la criterii generale, la nivel național. Prin urmare, lipsa unor criterii clare, măsurabile, în metodologiile universităților încalcă cerințele metodologiei-cadru care solicită precizarea specifică a acestora la nivelul fiecărei instituții de învățământ superior.

Concluzii

Legea educației și celelalte reglementări aferente acesteia aduc o îmbunătățire privind noul sistem de evaluare universitară. Din aspectele analizate de acest raport deducem că:

1. Pentru prima oară există un clasament al universităților din România și o ierarhizare a programelor de studii pe criterii de calitate.

2. Pentru prima oară se realizează o evaluare a tuturor instituțiilor de învățământ superior din România de către o organizație străină cu experiență în evaluări universitare.

3. Metodologia după care s-a făcut evaluarea EUA pune accentul pe cercetare științifică și universități deschise către societate și mediul socio-economic.

4. Există riscuri ale noului sistem de evaluare universitară exemplificate prin trei studii de caz.

- Fuziunile dintre universități își propun creșterea calității educației și cercetării și eficientizarea cheltuielilor, dar, pe termen scurt, pot înregistra costuri ridicate de armonizare, lipsa flexibilității și

costuri mai ridicate pentru accesul la educație.

- În al doilea studiu de caz, lipsa procedurilor și punctajelor de calcul în vederea distribuției numărului de locuri la masterat și doctorat pot produce confuzii, de exemplu, în cazul distribuției locurilor la universități de categoria a III-a cu programe de studii clasate A sau B.
- Metodologiile specifice de selecție a cadrelor didactice și de cercetare care nu conțin criteriile specifice și punctajele aferente pentru evaluarea candidaților pot duce la selecții netransparente și contestabile și o imagine nefavorabilă a universității.

Analiza SAR subliniază și încurajează schimbările aduse de legea educației în privința sistemului de evaluare în învățământul superior subliniind că, pentru o implementare cât mai aproape de obiectivele asumate de noile reglementări, este necesară o asumare obiectivă a potențialelor riscuri și planificarea de măsuri pentru reducerea acestora.

Recomandări

1. Mai multă claritate în criteriile de repartizare a locurilor la masterat și doctorat în universități

În afara reglementărilor existente, trebuie publicat un document clarificator care să cuprindă modalitatea de calcul și ce pondere au punctajele obținute în urma clasificării universităților față de punctajele obținute în urma ierarhizării programelor de studiu. Trebuie clarificat în acest sens ce contează, în ce măsură și cât de mult se reflectă acestea în repartizarea locurilor la masterat și doctorat.

2. Planificarea unor măsuri de creștere a accesului la educația academică pentru grupurile defavorizate (în cazul fuziunilor)

Ca urmare a identificării riscului de creștere a costurilor educației rezultată în urma concentrării pe elite și pe creșterea calității, este recomandată planificarea în strategiile de dezvoltare a universităților a unor măsuri clare de promovare a accesului la educație pentru grupurile social defavorizate (persoane cu dizabilități, persoane din familii cu venituri scăzute).

3. Completarea metodologiilor universităților privind ocuparea posturilor didactice și de cercetare cu criterii specifice și punctaje clare de evaluare a candidaților (acolo unde acestea nu există deja)

Pentru o mai mare transparență a modului în care sunt evaluați candidații pe posturile didactice și de cercetare din universități, instituțiile de învățământ superior trebuie să clarifice criteriile și punctajele detaliate acordate în funcție de gradul posturilor academice scoase la

concurs. Aceste informații trebuie introduse în metodologiile specifice ale universităților ce privesc angajarea. Pe de altă parte se recomandă folosirea procedurilor de contestare a angajărilor dubioase de către persoanele care sesizează nereguli.

4. Introducerea altor scheme de finanțare stimulative în afară de finanțarea în funcție de performanța universităților

Introducerea unor scheme de finanțare diferențiată pe criterii clare este un mijloc de a îmbunătăți calitatea și de a face ca universitățile să se preocupe de relevanța socială a serviciilor furnizate. CNFIS a propus în această privință ca un procent din salarizarea personalului didactic să fie acordat pe baza rezultatelor activității științifice. O astfel de măsură ar fi importantă în contextul în care aproximativ 80% (deci, foarte mult!) din finanțarea de bază este reprezentată de cheltuielile cu salariile.

5. Politici sociale care să susțină implementarea legii educației

Politicile publice sunt, de regulă, inter-relaționate. De exemplu, legea educației, care promovează, printre altele, criteriul ratei de angajare pe piața muncii va trebui susținută și de politici sociale care să promoveze o inserție mai ușoară a tinerilor absolvenți. O creștere a atractivității sectoarelor care necesită persoane calificate și o informare obiectivă asupra situației pieței muncii sunt, de asemenea, căi de a crea o dezvoltare durabilă prin politici publice care se susțin reciproc.

Daniela Marinache este absolventă a masterului de politici publice din cadrul Hertie School of Governance, Berlin, și a unui traineeship în cadrul organizației internaționale InWEnt – Capacity Building International din Bonn. Specializarea ei este pe politici de dezvoltare, în speță politici sociale și politici educaționale în Europa de Est. Experiența profesională și-a dedicat-o mai ales domeniului educațional, lucrând atât în instituții publice, cât și în mediul nonguvernamental din România și Berlin, în proiecte educaționale locale și europene.